

EL PODER DELS SINDICATS EN L'ECONOMIA DE GUERRA INDUSTRIAL AL PAÍS VALENCIÀ (1936-1938)

JOSÉ CARLOS VILLENA SÁEZ

VALLADA, LA COSTERA

Resum: Aquest article tracta els processos de col·lectivització industrial o de control obrer entre el 1936 i el 1938 produït al País Valencià i les seues diferents fases, liderats per les principals sindicals obreres com són la CNT i la UGT.

Des de l'inici de la Guerra Civil fins a finals del conflicte al País Valencià tant la Confederació Nacional del Treball com la Unió General de Treballadors, començaren a col·lectivitzar les indústries, amb la finalitat d'acabar amb les estructures de relació de producció capitalistes i assolir una nova societat amb valors diferents. Per tant es trencava amb l'empresa tradicional i fixés un sistema col·lectivista d'autogestió.

Als centres empresarials en què el propietari va fugir es formalitzava la confiscació de l'empresa; en canvi en aquells centres productius que els empresaris no abandonaren es constituïren els Comitès de Control Obrer, que cooperaven en la direcció empresarial amb els propietaris. Aquesta intervenció

variava segons diferents factors. Sobretot, els sindicalistes s'apoderaven dels grans centres de producció on treballaven un gran nombre de persones, als serveis públics i els centres punters. Pel que fa al respecte a la xicoteta propietat privada << era molt desigual, i no estava garantit en cap cas ¹>>.

Les empreses estrangeres o amb la presència de participació de capital extern foren respectades encara que es deixà oberta la possibilitat de confiscar-les en situacions excepcionals però sempre amb la indemnització completa.

En un primer moment les confiscacions sorgiren des dels obrers de l'empresa. Aquests foren qui controlaren l'empresa degut a l'absència del propietari o bé marginant-lo si es quedava.

Al setembre i octubre del 1936, amb la legitimitat del Comitè Executiu Popular fins que aquest fracassà, va fer uns intents perquè les col·lectivitats, controls obrers, etc, legalitzaren la seua situació davant les delegacions pertinents, les que devien harmonitzar i autoritzar les confiscacions de la província de València.

A València, on la CNT comptava amb una gran força al port, la construcció, els transports, se socialitzaven drassanes, l'aigua, el gas, l'electricitat, transports públics, indústries químiques, en algunes indústries tèxtils les fàbriques abandonades pels propietaris foren usurpades per les centrals sindicals CNT-UGT que dedicaren la gran part de la producció a la contesa bèl·lica. La indústria del marbre i de pedra decidiren la socialització d'aquesta indústria a nivell valencià. La indústria pesquera local estava baix el domini del control obrer compost per cinc delegats de la CNT i de la UGT.

A Alacant i Castelló la situació als primers moments estava més controlada. La CNT a Alacant va col·lectivitzar la indústria conservera, la de vestit i la de construcció, on la CNT coordinava el treball de les empreses i les supervisava,

¹ GIRONA, ALBERT. *Guerra i revolució al País Valencià (1936-39)*, p. 150.

dirigides per un tècnic que << por sus conocimientos técnicos solía ser el antiguo patrono.²>> La CNT i la UGT controlaven la indústria panadera i les Indústries Metal·lúrgiques Socialitzades d'Alacant.

A Castelló, les col·lectivitzacions dirigides per la CNT es realitzaren sobre la indústria metal·lúrgica local, on en cada fàbrica hi havia una comissió directiva. Mesos després s'organitzaren al voltant dels sectors de la construcció i de la fusta.

La CNT d'Alcoi realitzà controls obrers sobre les principals indústries com la tèxtil, la paperera i la metal·lúrgica, que posteriorment suposaria la col·lectivització de les mateixes, fins i tot abans de la Guerra Civil, davant la delicada situació econòmica que patien les empreses del sector metal·lúrgic << la CNT decidió formar una Comisión de Control con el objetivo (...) de que se trabajara y cobrara toda la semana.³>> La situació bèl·lica que apareixia al nou escenari a partir del 18 de juliol de 1936 va empitjorar la situació degut a que aquestes empreses es dedicaren a la construcció de maquinària per a l'elaboració d'oli i vi, davant d'aquesta situació la Comissió de Control va reunir-se amb els propietaris i decidiren canviar la maquinària destinada ara amb la construcció de material bèl·lic. Aquesta situació de col·laboració va culminar a l'agost de 1936 amb la signatura de la majoria de propietaris de donar el vist i plau a les col·lectivitzacions de les empreses del metall. Al febrer de l'any següent es col·lectivitzà la indústria paperera. La indústria tèxtil, que també estava en decadència demanà la CNT-AIT el control obrer sense qüestionar la propietat privada. Posteriorment, davant la delicada situació que patia el sector es col·lectivitzà al setembre de 1936 amb la incautació de les fàbriques, la intervenció de comptes corrents i llibretes d'estalvi, els patrons en molts casos

² BOSCH, AURORA. *Ugetistas y libertarios. Guerra Civil y Revolución en el País Valenciano, 1936-1939*, p. 24.

³ *Ibidem*, p. 25.

romanen a l'empresa percebent un salari de categoria professional. També es socialitzà la indústria panadera, inclús els espectacles públics.

A Elda, Novelda, Petrer, Sax i Monòver es col·lectivitzaren dotze indústries del calcer i es regiren pels Comitès de Fàbrica, elegits pels treballadors i coordinades per la CNT, que centralitzava les estadístiques de producció i els productes emmagatzemats.

La CNT-UGT formaren el Sindicat d'Indústria del Calcer d'Elda i Petrer, que mantenia el control obrer sobre huitanta fàbriques de les localitats de les abans esmentades, encara que la direcció estava en mans del sindicat.

A La Nucia, baluard de la CNT a l'inici de la guerra, els propietaris industrials es veieren obligats a abandonar els mitjans de producció degut a la radicalització d'aquests, on ràpidament es confiscaren les canteres que <<constituían la principal fuente riqueza de la población. ⁴>>

A la localitat de la Vila-Joiosa la CNT amb la UGT confiscaren vaixells i col·lectivitzaren les empreses exportadores de peix.

A altres punts del País Valencià les incautacions no es reproduïren immediatament després d'anunciar-se el colp militar com Bocairent on es demandaren millores laborals, igualar jornals, etc, però en cap cas es realitzaren col·lectivitzacions, ni controls obrers.

Des de la primavera del 1937 fins a finals d'aquest mateix any, hi hagueren problemes en la consolidació de la nova estructura industrial, i de les imposicions que establia el propi conflicte bèl·lic a la producció.

La major intervenció estatal en la producció creà un fort malestar a les sindicals valencianes on segons aquestes, els formularis burocràtics que obstaculitzaven la marxa de les empreses col·lectivitzades i del control obrer,

⁴ *Ibidem*, p. 29.

després de la publicació del decret d'incautació per part de l'Estat de les indústries de guerra i dels articles de primera necessitat. Davant d'aquesta situació donà lloc a determinades situacions com la del Consell Regulador de l'Economia Socialitzada de Villena en la que s'informà als treballadors de la localitat que no deixaren furtar-se els avanços assolits per les directius sindicals, i a Alcoi guàrdies d'assalt incautaren a la Indústria Metal·lúrgica la cartutxeria de guerra i on es detingué als quatre obrers que la treballaven.

A pesar de la coacció induïda per l'Estat, la UGT i la CNT continuaren dirigint les col·lectivitzacions i continuaren controlant les empreses. La màxima de les organitzacions sindicals consistia en << colectivizar y controlar las industrias para el servicio de la guerra ⁵>> i en solucionar els diferents problemes organitzatius que hi havia a les empreses.

No obstant això, als últims mesos de 1937, una sola preocupació pareixia dominar a les diferents empreses baix el domini sindical, i aquest era la presència propera de la guerra, amb això, dedicaven la pràctica totalitat de la producció a abastir els fronts de guerra. Era un període on predominava l'escassetesa de matèries primeres, les dificultats econòmiques pels impagaments que no realitzava el govern, les marxes al front, i les exigències dels treballadors per veure augmentats els seus salaris.

Al principi de 1938 el Front Popular Antifeixista de Crevillent va fer donatius econòmics davant la victòria de l'Exèrcit Popular a Terol, el Sindicat Tèxtil i Fabril de la CNT d'Alcoi va oferir-li un milió de pessetes al ministre de Defensa per a la compra de material militar, per tant veiem la gran dependència existent respecte la guerra. Al mes d'abril, Sagunt amb un important centre metal·lúrgic fou bombardejada per les forces nacionals i amb la caiguda de Castelló, els obrers metal·lúrgics fugiren i s'instal·laren a Ontinyent per reprendre la producció al servei del Front Popular.

⁵ *Ibidem*, p. 162.

Al 1938, la CNT al seu Ple Econòmic Ampliat, mostrà la seua preocupació en la construcció d'una economia de guerra, i va mostrar el seu recolzament amb un posicionament <<més reformista, de col·laboració amb el govern i amb la resta de forces de la coalició antifeixista.⁶ >>

Al 1938 Crevillent i Xixona realitzaven acords de gran importància <<respecto a la organizació de sus industrias locales.⁷ >> A Crevillent s'aconseguí establir una relació permanent de les indústries de la localitat baix la Federació Local de Cooperatives, a Xixona va acordar-se estructurar la indústria torronera local amb l'acord d'obriers i propietaris. No obstant això, aquestes iniciatives de coordinació es veieren entorpides per l'enfrontament bèl·lic.

A València els hotels, restaurants i menjadors populars agrupats en la Indústria Hostalera Col·lectivitzada CNT-UGT, tenien problemes per elaborar els menús degut a l'escassetat de menjar i pels bombardejos que assoliren la ciutat. A Alcoi, les marxades massives al front va fer disminuir el volum de la producció de forma alarmant.

L'any 1938 va suposar un canvi substancial en la política de les empreses valencianes ja que <<no se trataba de perfeccionar la organizació de las distintas industrias, ni de defenderse de las presiones gubernamentales o del Partido Comunista a que algunas de ellas estaban sometidas durante el año anterior⁸ >> sinó que el principal problema era <<mantener una producción que disminuía irremisiblemente en medio de los reverses militares del ejército republicano.⁹ >>

⁶ GIRONA, ALBERT. *Guerra i revolució al País Valencià (1936-39)*, p. 334.

⁷ BOSCH, AURORA. *Ugetistas y libertarios. Guerra Civil y Revolución en el País Valenciano, 1936-1939* p. 184

⁸ *Ibidem*, p. 186.

⁹ *Ibidem*, p.186.

Com a conclusió podem afirmar que els centres productius col·lectivitzats, i el que estan baix el control obrer canviaran les seues dinàmiques de treball, marcada sobretot per la Guerra Civil que limitarà la llibertat d'actuació d'aquestes empreses.

BIBLIOGRAFIA:

- BOSCH, Aurora: *Ugetistas y libertarios. Guerra civil y Revolución en el País Valenciano, 1936-1939*. Institució Alfons el Magnànim, València, 1983.
- GIRONA, Albert: *Guerra i Revolució al País Valencià (1936-39)*. Edicions Tres i Quatre, València, 1986.